

Péntek Imre: Szépiírói „jutalomjáték”

Kabdebó Tamás: Dunaúszó

Tehet-e valaki arról, hogy a Vízöntő csillagjegyben született, és genetikai örökségként vonzódik a vízhez, s a benne élő lényekhez, elsősorban a halakhoz? Valószínű nem. Nos, Kabdebó Tamás születése erre az időszakra esik, és fizikai és lelki alkatának szerves részét képezi ez a vonzalom. Bár az 1956-os forradalom után menekülnie kellett, s hosszú évekig az emigráció keserű kenyerét ette (a visszatérés reménye nélkül), nem szakadt el szülői tájtól, várostól, Bajától, és „Véndunától”, amely írói képzeletének meghatározó pontja. Számos műve szól erről, novellák, esszék, s a csúcspont: a *Danubius Danubia*, a három kötetes „folyamregény”. Az „idegen vizeken” hajózó író a hetvenes éveken térhetett haza, s ekkor, ahogy regény ajánlásában írja: „unokatestvéremmel, Weidinger Imrével leveztünk Ulmtól Bajáig, a Dunán, ez az élményanyag adta második Duna-könyvemnek az alapját: tájrajzilag, kistörténelmi alapon.”

Zavarba ejtő könyv ez az epikai „jutalomjáték”. A folyamregény ismerős környezete, motívumai tűnnek fel, de más, sokkal líraibb fénytörésben. S még egy: teljes egészében idehaza játszódik a cselekmény, a rendszerváltás utáni években, mai „díszletek” között. Főszereplője esztergomi, Vas Pál nyugdíjas tornatanár, akinek hegymászó barátjával, Nagy Janival, a szintén nyugdíjas földrajztanárral kötött fogadásának (fogadalmának) megfelelően három hónap alatt végig kell úsznia, hosszában, a Dunát, Fürstenbergtől Orsováig. Legalább 1800 kilométert. Az író talán ifjúkori önmagának állít emléket, a válogatott vízilabdázónak, az uszoda szerelmesének, akiben élt a virtus, a sportteljesítmények hajszolása. A Balaton-úszások hangulatáról több írása is tanúskodik. Ám ez a nosztalgiaától sem mentes vállalkozás már egy életút záróakkordja, a befejezés előtti „fellángolás”. Ez a regény pszichológiai oldala, a szereplők lélektani háttere. Az idős korúak bizonyítási vágya (kényszere).

Az időskorú magány, a társkeresés, az unokák felvállalása – szintén fontos rétege a regénynek. Jellemző kitétel a *Summa summarum* verskötetben *A pálcá eltöri Prosperót* című versben: „a nagypaság/úgy illet rám, mint gomblyukba a virág”. Kafkának van egy novellája, amelyben idős apa betegnek tette magát, majd a fiú családi hatalomátvételére készülődését látva, hirtelen újjáéled, és visszaveszi a vezető szerepet, a fiát porig alázva. Kabdebó idős generációja azonban nem ilyen: maximálisan segítik az utódok pályakezdését, családalapítási szándékát. A regényben feltűnő és el(ö)tűnő hajdani szerelmek, „megvastagodott derekú” szépasszonyok, emlékezetes kalandok bearanyozzák a múlt időt, eltűnnek a szenvedések, megpróbáltatások, s ennek a megszépült korszaknak folytonossága, bizalma hatja át az emberi kapcsolatokat.

Mindenesetre, Vas Pál – 70 évesen – hozzákezd a vállalt Dunaúszáshoz, aminek egyik momentuma a társkeresés. Kell valaki, egy hozzáértő, aki előtte evez, míg ő kilométereket rója a vízben. A regény nyitánya elég mulatságosan rajzolja meg ezt a keresést, amely apróhirdetés nyomán zajlik le. És így talál rá az idős, vállalkozó szellemű tanár a visegrádi Szombatiné Gál Boriskára, a szintén nyugalmazott angol tanárnőre, aki megfelel a meglehetősen magas követelményeknek. (A keresés – mint már írtuk – rejtett partnerkeresés is, hisz Vas Pál feleségét elvitte a betegség.) Ami Szombatinét illeti, a kezdetben idillinek

ígérkező viszony mélyén, mint kiderült, egy súlyos targédia rejlik. Férje másfél éve eltűnt, így élt az asszony, fiával és menyével, teljes bizonytalanságban. (Ő talán az út során férje megtalálásában reménykedett...) Szinte krimiszerű részek peregnek itt, férj előkerülése azzal jár, hogy a konfliktusoktól sem mentes maratoni túrából Szombatiné kiválik... S társ és barát, a fogadás kiprovokálója, Nagy S. Jani lesz a helyettesítő. Bár a korábbi társat, az ötvenes, karakán hölgyet az erotikus kísértések tették érdekessé, a régi barát az emlékidézések elindítója. Színezi ezt Prokop Péter festményének „előhalászása” a Duna mélyéből, amit a mai Fra Angelico kalocsai kiállítására várnak erősen. S két nő alakja dereng elő a múltból: Jani életét Kovásznás Fruzsina édesített meg a hatvanas években Veránka szigetén, míg Vas Pál Draskovics Orsolya történetét idézte meg. S a bajai látogatás – ötven évvel találkozásuk után – ismét fellobbantja az régen eltemetett érzelmeket. A két lélek közti finom kis rezdülések jelzik: van még esélye az egymásra találásnak. Aztán Orsovánál megszakad az út és a regény. A két öreglegény tétovázni kezd: a Delta felé vegyék az utat, vagy a bajai Orsikáig?

A családi-baráti kapcsolatok sűrű szövevénye bontakozik ki előttünk, a Duna-menti városok lakói – különböző nációk képviselői – között. Vas László – Pali testvérének felesége, a Linz-ben élő Ingrid éppúgy jellegzetes alakja a tájnak, mint a persenbeugi Gertie Schön, a jósnő és szobakiadó, vagy Szombati Gáspár unokatestvére, Szombati Ágoston a linzi szerzetes. E társaság jeles tagja a bécsi Agócs Sándor, Vas Pál tanítványa, aki itt talált munkát és teremtett egzisztenciát. No, nem a sportból vagy a tanításból, hanem a kefekötésből. Végül szóljunk két család – a Vas és a Szombati – gyerekeiről, akik gyakori szereplői a történeteknek. Szombati lánya, Marcsi most talált rá párjára, Boriska fia, Tibor és neje pedig éppen első gyermeküket várták.

A Duna-utazás emberi-pszichológiai hátterét, kihívásának jelentőségét áttekintettük. Az egyik utolsó vállalkozása ez a harmincas években született, a háború után magára eszmélő nemzedék tagjainak. Bizonyára jelképes is: nem a nagy kalandok, a tisztos helytállás hősei ők, az itthon maradtak, akik ebben az országban próbálták teljessé tenni nem csak a saját, az utánuk jövők életét is. A mostoha körülmények ellenére. Az író talán saját sorsának pandant-ját akart ebben a regényben megjeleníteni. Úgy vélhetjük: sikerrel.

A regénynek van egy másik rétege: történelmi, művelődéstörténeti. Egy valóságos, személyes hangú bedekker, amely a Duna-menti történelem zajos, emlékezetes történelmi eseményeit, építészeti és művészeti kincseit tekinti át. És sorra-rendre feltárulnak – a csak beavatottak előtt ismeretes Duna-titkok is. Az eredet, a forrás helyszínének furcsasága, ahol a föld alól és a föld alá tűnik a víz, vagy megérezhetjük a napszakok változását, az időjárás hatását a folyóra. Csak az írhat így egy dunai reggelről, aki a saját „bőrén” tapasztalta meg az áramok, a sodrások ingerlését, veszélyre figyelmeztető rengéseit, hullámlását. „Az egész reggel különös fényvel csillogott a Duna. Felül fehér és szürke felhők bújtatták, kibújtatták a napot, a víz fodrozódott, és mintha egy rezgő sakktábla volna, fehér-feketére osztódott a felszíne.”

A kötet végén található az író utószava –összegzése, vallomása, mindarról, amit neki a Duna jelent. A címe: *Takarodó – Dunaszerelem* („Mintha szívemből folyt volna tova”). Igen, a kulcsszó: a Dunaszerelem. Kabdebó Tamás Duna-kultusza újra felfedeztetni velünk – a mi Dunánkat, amely ma már identitásunk elszakíthatatlan részét képezi. A regény – mint olvashatjuk az utószóban: „egy feldrágott eseménysor emlékezés-története, valóságos és álomutazás együtt.” Én úgy gondolom, ne vegyük komolyan ezt a „takarodót” az írországi Prosperótól, akinek Dublin melletti New Castle-i háza teli van magyar relikviákkal, rekvizitumokkal, s ebből (kissé magányos) írói műhelyből a hazai valóság legapróbb szegmenseire is rálátni. A Bazilika kenu és a mögötte tempózó örök Dunaúszó beért az egyetemes magyar irodalom kikötőjébe. Méghozzá előkelő helyezéssel!

(Argumentum Kiadó, 2013)